

Доля людини. У цьому смікому понятті — багатогранна життєва палітра. А от кольорова гама, тони, які накладаються на полотно буття, залежать уже від Бога: під ним усі ходимо...

правому березі річки розташувалися радянські бійці, на лівому — німці. Так п'ять місяців в облозі і простояли.

...ЗІ ВСТУПОМ Червоної Армії у Садове відразу ж почав діяти і польовий військкомат. Все відбувалося дуже просто. Солдати обходили будинки та сповіщали, що усім чоловікам слід зібратися у школі для подальшого відправлення на фронт. Справу дещо спрощували списки сімей, котрі висіли на хатніх дверях. Так було і за німців. Правда, тоді цей папірець завіряв ще й сільський староста.

Якось на передову прибули реактивні установки БМ-13 — «Катюші». Усі здогадалися, що невдовзі розпочнеться наступ. Так і сталося. Після того, як артилерія зробила свою справу, почали форсувати Віслу й

лі, решта потонула.

Зайнявши оборону, відкрили вогонь у відповідь. Навкруги лютувало свинцеве пекло. Раптом поруч рвонуло, гаряче залізо облекло Мазуру голову. Та ноги і руки лишилися цілими. Тож із затиснутим автоматом та перелобинувши чолом знову поринув у бій. До речі, слід від цього поранення — велика

ву до війська. Підпадав під це, ясна річ, і Петро, який більше року простував кривавими дорогами війни, нюхав порох, підходив потом.

Та відслужити довелося не три, а без малого всі п'ять літ. Вже й додому почав збиратися. Аж тут в одну із ночей хтось у плече штурхає:

— Мазуре, прокидайся!

— В чому справа?

— Здавай свого автомата та збирайся.

Вивели на плац, зірвали погони.

— А тепер он туди, — конвоїр показав на «чорного воронка», що причаївся

мучи удари батогом.

Тяжко було, звичайно. Ідучи з роботи, міцніші підтримували слабкіших. Нерідко лунала команда: «Лягти на землю!» І простягалися усім кистлявим тілом у холодній болотяній воді, банюці.

Конвоювали в'язнів в основному росіяни і кавказці. Часом звернешся до такого, а він плескає долонею по автоматі та відкашує: «Моя твоя не поміняється». От і вся розмова.

У таборі налічувалося майже десять тисяч бранців. Щоранку з бараків виносили померлих, вантажили на ма-

абілітували та дозволили повернутися на батьківщину. Вдома Петро дізнався, що батько оженився вдруге, взявши у дружини сільську вдову Килину, чоловік котрої загинув на фронті. З нею у сім'ю прийшли двоє дітей. Затим народилось ще шестеро. Тож разом з рідними братами й сестрами Петра стало вже тринадцятеро.

Жилося нелегко. Не завжди й хліба вистачало на всі роти. Та коли оженився, то, трохи похазяйнувавши разом з батьком, звів зі шлакоблоків власний дім. Невдовзі і робота знайшла-

РОЗПИСАВСЯ СОЛДАТ НА РЕЙХСТАЗІ, А ВІДАК ОПИНІВСЯ В ГУЛАЗІ

До школи 19-літній Петро Мазур вирушив не сам, а у супроводі сім'ї — батька, матері, брата і трьох сестер. Батька, до слова, теж призвали. Але служити довелося нарізно: сина направили в Київ, де дислокувався навчальний полк, а старого — у Білокорівичі.

Згодом прийшла звістка про те, що померла мати. І згадав Петро, як побивалася, коли прощалися, як місця собі не знаходила. Певно, відчувала серцем, що бачаться востаннє.

В кулеметній роті юнака визначили другим номером зрахунку, який мав котити станок. Ствол же клав на плече перший, міцніший номер.

У цій роті, між іншим, воював і мій дядько Юхим Орел. Але під час форсування Одеру він пропав безвісти.

ФРОНТ зустрів сядівчан в районі Ковеля. Петро Мазур служив на ту пору вже у роті автоматників. З боями дійшли до Вісли, зупинились, позаяк відставали тили, а отже, не вистачало боєприпасів, провіанту. На

автоматники. Закріпившись на відбитому березі, вони прикривали понтонний міст, зведений за кілька годин. Затим по ньому загуркотіла техніка...

Під Франкфуртом Петра Мазура вразили величезні хімічні заводи німців. Тоді ж ворог повідомив наступачих: якщо радянські снаряди влучать у «серце» цих підприємств, не минути біди. Тобто «капут» настане і тим, й іншим. Тому заводів наші війська своїм вогнем не зачепили.

На Одері Мазурова рота зайняла оборонні редуті і простояла так упродовж трьох місяців. А потім настав, як співаєтьсся в «Інтернаціоналі», останній і рішучий бій. Після артпідготовки автоматники кинулися форсувати річку. Та через суцільну стіну вибухів це зробити було дуже важко. Раз по раз човни, розтрощені снарядами, йшли на дно. Неподалік

берега вибухом міни пошкодило і Петрового човна. Хто вмів плавати, дістався зем-

черепна вм'ятина — це й нині промацується над лобом.

А от шлях на Берлін такими боями вже не супроводжувався. Вірніше, тяжкі, запеклі бої були. Проте доля цього разу змилувала нас над Петром та кидала його на ті фронтові ділянки, де німці, передчуваючи неминучу поразку, вже майже не чинили опору, а розбігались по лісах.

ВІДАК відгримів останній бій, пройшов останній штурм. Петро Мазур встиг за цей час поставити свій підпис на закіптюженій, у білих кульових вісниках стіні німецького райхстагу та через нове поранення — потрапити до шпиталю.

А затим був мітинг. Сповнений радості від закінчення війни, Перемоги, а отже, й швидкого повернення додому, у Садове, Мазур не йшов, а біг на нього. Та сподівання виявились марними: один із промовців заявив, що ті, кому виповнилось двадцять, підлягають новому, трілітньому призо-

біля сусідньої казарми.

— За що?!

— На суді дізнаєшся.

Як виявилось, з дому надіслали донос про те, що він, Петро Мазур, був у «Юнаках». А це класифікувалось як членство в націоналістичній організації.

Пам'ятаю, за німців ці хлопчачки з дерев'яними гвинтівками на плечах марширували на Облугах. Вишкіл проводив Іван Тушкевич, який служив у польській армії, а опісля працював конюхом у міліції. Ще пізніше тих юнаків він косив із кулемета разом зі своїм братом Степаном. Потім і самого Степана скошили у Дроздові, а Іван дожив до старості...

І ОТ З БЕРЛІНА рушив перший поїзд до Сибіру. Разом з Мазуром, якому присудили десять літ, у теплушках сиділи ще півтори тисячі бранців — українці, латиші, естонці. Всі вони мали невдовзі валили у тайзі ліс, тягати на собі важкі колоди, подібно коням, впрягаючись у шлеї та отри-

шину та везли на вахту. Вахтер з дерев'яним молотком у руці забирався на кузов та, перевіряючи, аби не провезли живого, гулав кожного трупа по голові. Часом череп не витримував і лопався...

Через кілька місяців Петро занедужав та опинився у санчастині, а після цього — в Ангарську, куди його перекинули прокладати нафтопровід.

У ТЯЖКІЙ рабській праці сплигло сім літ. Після смерті Сталіна Мазура ре-

сся. Зваживши на підірване каторгою здоров'я, керівництво колгоспу призначило його чергувати у конторі.

Помаленьку налагодилось життя і в Петровій сім'ї. Одружився син, защебетали внуки. Здавалось, після чорної смуги поневірянь і лиха завітало до оселі звичайне людське щастя. Та ні, доля і тут пройшлася по живому: від хвороби помер син, а мати, виплакавши на могилі очі, осліпла. За що така кара?

...Доля людини. Такі дарунки піднесе вона часом, що й уявити важко. Та попри все треба жити. Тож і живе Петро Сергійович. Успіхами і невдачами невістки Віри, що приїздить у Садове з Рівного, онуків, домашніми клопотами.

Завітав якось до Мазура, а він у присутності спілої дружини тісто місить та навіть не може потиснути руку. І защемило в мене серце: ось який хатній прихисток у тебе, солдате...

А зовсім недавно прошу Петра: надінь свої ордени, сфотografуй тебе як фронтовика. А у відповідь з притоком: «Ніколи я їх не начеплю, Якіме. Дуже мене зобидили більшовики, ні за що на каторгу пославши. Та й орденів уже немає: віддав онукам, щоб гралися...».

Яким ОРЕЛ,
красзнавець, старожил с. Садове.